

от доц. д-р Елена Паскалева Паскалева
за дисертацията на Милена Николова Славчева

**Семантични дескриптори на рефлексивни по форма глаголни структури в
съвременния български, френски и унгарски език**

по научна специалност 05.04.11 *Общо и сравнително езиковедие (математическа
лингвистика)*

Разглежданата работа е представена за защита в направлението „Общо и сравнително езиковедие” с подзаглавие Математическа лингвистика. По същество това подзаглавие може да се разшири до тройката, фигурираща в предишния номенклатурен списък на научните специалности – структурна, приложна и математическа лингвистика, поради показаните съществени приноси в тези три аспекта на формализация и обработка на лингвистичното знание.

Работата съдържа 219 страници, състои се от 5 глави и приложение от 35 страници.

Обект на изследването са група глаголи в българския език (взети за основна база на модела), разглеждани в когнитивно-семантична плоскост. Основната отправна точка е семантичната, а не морфосинтактичната структура на изследваните глаголни комплекси, които съдържат задължително рефлексивна частица, а в част от класификационните групи и местоименни клитики. Класификацията е проектирана и разширена с многоезикови данни – от френски и унгарски езици.

Резултатът от изследването е създадена база от знания за тяхната семантика с еквиваленти във френския и унгарски език.

Инструментът на изследването е формализмът ЕПС (единно представяне на събития), предложен от Shalley през 2004 г.

Първата глава на работата е посветена на целите, методите и подходите на изследване. В нея се въвеждат и определят компонентите на когнитивното описание на изследваните обекти, а също и основните постулати на формално-граматическото описание. Обосновава се и представителността на изследваната лингвистична съвкупност – от реална компютърна лексикална глаголна база с привличане на съответните преводни еквиваленти от два езика, значително отдалечени типологично както помежду си, така и от българския. Направено е изчерпателно функционално описание на формализма-инструмент.

Втората глава въвежда групата обекти на изследването – български глаголи, употребявани с възвратна клитика и техните френски и унгарски еквиваленти, съдържащи съответно местоименни клитики или рефлексивни суфикси. Основният

критерий за обособяването на обекта от цялото множество на български глаголи, употребявани с възвратна клитика, е съотносителността им със значението на нереклексивния им корелат. Семантичната класификация на тези езикови обекти е предмет на много езикови теории за рефлексивността, но кандидатката е направила своя собствена подредба. Тя е ориентирана към използвания модел на описание и е базирана главно върху семантиката на аргументната структура на съответния глагол и трансформациите в нея в прехода от нереклексивна към рефлексивна употреба. За отбелязване е, че всяко решение в структурирането на групите обекти има своята проекция в лингвистичната традиция на трите разглеждани езика, аналитично представена от авторката в една добра подборка. Принципите на структуриране на материала са семантично-когнитивни, с подход към описанието на обектите като събитие с характеристика на участниците в него. Приложени са към българския, френския и унгарския материал

Третата глава ни въвежда във формалния модел, който ще бъде използван за представяне и обработка на вече структурираните езикови обекти. Концептуален модел с главна единица – Събитието, с описание на Участниците, техните Роли и семантичните релации между тях, Тук основният принос на труда е въвеждането на нови моделиращи елементи и пакети, които обогатяват инструментариума на модела.

Тази взаимна настройка на структурирани езикови данни към формалния апарат на тяхното описание и обратно дава възможност да се опишат българските рефлексивни глаголи и техните френски и унгарски аналози чрез реляционна база данни от семантични дескриптори, наречена Семинвест, чиято инвентаризация и е предмет на следващата глава на работата.

Четвъртата глава представя база данни от семантичните дескриптори на 330 глагола, част от компютърен граматически речник (извлечена на честотен принцип сърцевина на голям компютърен речник на българския език, съдържащ 1 100 000 словоформи). Тя представлява един вид динамичен лексикон с възможности за разширяване, във формата на таблици, свързани по реляционен принцип съгласно йерархията на производност, а също и по линията на междуезиковите съответствия. Основен идентификатор се явява събитийната рамка на глаголното действие, единица-шаблон, построена в термините на концептуално-събитийния модел. Принципите на построяване на базата позволяват нейното разширяване чрез включване на други езикови единици, моделиращи различни събития. Това определя и нейното значение за многобройни приложения и разширения в областта на компютърната лингвистика като: синтактичен анализ (parsing), извличане на информация, построяване на сценарии, концептуален анализ на различни равнища и др.

Ако трябва да обобща с едно кратко изброяване приносните моменти в дисертацията, те засягат (по законите на интердисциплинарното изследване) както представянето на моделираното знание, така и обработващия го модел, а именно:

- изчерпателна семантична класификация на съществена част от българската глаголна система;
- прилагане на създадената класификация в многоезиков план;
- избор на подходящ формален модел за нейното описание плюс разширяване на същия с нови елементи и операции;
- създаване на база данни от семантични дескриптори на изследвания сегмент от българската глаголна система с възможности за използване в различни области на езиковите технологии

Всичко това, както и високото качество на представения труд (по отношение на обем, изчерпателност на изложението, използвана литература – не само като цитат, а и като реален участник в научните анализи и изводи), ми позволява да препоръчам представения труд като напълно заслужаващ присъждането на образователната и научна степен „доктор”.

София, 28 септември 2011 г.



Елена Паскалева